

1. ואם כבש יביא קרבנו
 לזבחה וקנה תמימה
 יביאנה ויקרא ר ללב
 2. אם כבש הוא מקריב
 את קרבנו ויקריב אחר
 לפניו ויקרא ג ו
 3. ואם עז קרבנו
 ויקריבו לפניו ויקרא ג ב

גליון הש"ס

גם אמר רב יוסף בריך
 הרבנות ענין זה ימות קר
 ט"ז:

הגהות הגאון מוה"ר

ליב פישלם

[א] צ"ל אין בחול בין
 כשנתן ופיו נחשטת ממד
 נשטת: [ב] צ"ל ובערב
 שנת ע"ש: [ג] חב"ד וצ"ל
 אם שנתו (אחר תלות)
 קודם למחיר כשר (פיו)
 נחשטת דף ס"א ע"ה:
 [ד] חב"ד וצ"ל ואם שנת
 שנת ע"ש: [ה] חב"ד וצ"ל
 קודם לזמן התמיד כשר
 (ע"ש): [ו] חב"ד וצ"ל חוק
 מהקרבן תלמי ואחריו
 שכיבה מזה כשנתה
 (פיו דף ס"ח ע"ב):

מוקף רש"י

אחרי בדידה. גליון
 נסות ולילנות תמיד
 נחשטת (ובימות כח).
 למיטרפסיה. גליון.
 לשנת אחריה למקומה
 הדרין עלך פסוק שנהגו

אחרי בדידה אי גדיא יאי יסק לתמידא אמר מלכא הואיל ולא הווי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה ירב שוחד ופסקיה לשמאליה שמע מלכא ופסקיה לימיניה אמר רב יוסף בריך רחמנא דאשקליה ליששבר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין דתנן ר"ש אומר רב אשי יששבר לעזים בכל מקום יכול מפני שמוכרו בבימין ת"ל יאם כבש יביא קרבנו מלמד ששיניהן שקולין כאחד רבינא אמר אפילו מוקרא נבוי לא קרא דכתיב יאם כבש יביא עז אי בעי כבש לייחיה אי בעי עז לייחיה:

אחרי בדידה. גליון נחוק: אימתא דמלכותא. לא דיו שלא אמר כמותי אלא שאמר אף גליון נחוק: דאשקליה. שהיה עזו וגמולו: למיטרפסיה. גמולו: לא סגא. לא שנה משנה וברייתא: אשקליה קודמין לעזים. ככ"מ תבז כבש מחלה: אם כבש יביא לתטא. כאן הקדים שעירה לכבשה דכתיב בפרשה עליונה והביא את קרבנו שערית עזים וכו' והדר:

אם כבש יביא וכו': אם כבש אש עז. וגבי שלמים מדלא הראה לך הכתוב רמו מובחר כזה מזה שמעת מינה ששיניהן שוין: הדרין עלך מקום שנהגו וסליקא לה פסח ראשון

סדר והלכות קרבן פסח ראשון בקצרה

ממנו מן החבורה שיאכל בה (אכל כל חבורת יבולין לאכול פסח א' ב' מקומות) (כ"ג הכ"מ) ובשר הפסח שהולאו בעיקרה והנחה מן הארץ ולחון נאסר באפילה. הפסח אינו נאכל אלא בהיקף מחייה וכן חבורות שאוכלין בבית א' זריצין כל חבורה לעשות היות מחייה לעלמן ואלו הפופין פניהם לכלן ואלו לכלן שלא יראו מעורבין וכלה מותרת להחזיר פניה ושמש א' שמשמש לשניהם והמחיל לאכול ואוכלו כפיו כשהולך לשמש לחבורה אחרת קופץ פיו ומחזיר פניו עד שמיגע אצל חבורתו נפרעה המחילה אינן אוכלין וכן אם נעשה מחילה בין חבורה א' אינן אוכלין עד שתסתלק: נחמילת הסעודה שנכנסו רק ב' מהחבורה זריצין להמחין על השאר אכל ג' שנכנסו בזמן הסעודה אין זריצין להמחין: נטמא מקצת האברים שורף את הטמאים ואוכל הטמאים. נטמא שלם או ריבז שורפין אותו לפני הציבור כדי לזיימן שלא יאמרו מזהו נז ושרפו מעמי המערכה ואם רצו הבעלים לשרפו בקש ובקיים משל עמנן שורפין. ונטמא מיעוטו והותר שורפין בחלומותיו מעמי עמנן. נטמא הבעלים מקצתן אע"פ שהחילו כבר לאכול ונטמא זהו הטמאים בחלקם של טמאים אכל המחילו כולן לאכול ונטמא מקצתן חלק הטמאים ישרף והיה אם מתו. אין הפסח נשחט ומרק ונאכל אלא למניו ולטמאים ולטהורים ולשם פסח. המחיל פסח ראשון או שני למומר או ריבז חושב ונכריש על פי שנימול מנין כוונתו מדת ישראל ע"ל שאל פסח חייב מלקות: מילת בניו ועבדיו וטבילת שפוחיו של גדול מעבדו מלישחט ואוכל הפסח ולא עבדיו ושפוחיו של קטן מעבדיו את הקטן. לכתחלה לא ישחט על יחיד ואם שחט כריך שיהיה ראוי לאכול את כולו וכן אין שוחטין אלא על מי שראוי לאכול כית ממנו משעת שחיטה עד שעת זריקה. הרבה נמנין על פסח א' עד שיהא כית לכל א' ונמנין על מוח שבאש אכל לא על הגדין הרביע שסוף להקשות ולא על מוח שבקולת. וכל זמן שלא נשחט עניין יבולין למנות עליו ולמשוך ידיו מניו ואף כולן יבולין למשוך ממנו רק שישאר א' מהם ואין נמנין על שני פסחים כאחד וכשנמנה על שנים יאכל מן הנשחט ראשון. ואין לזיין שני פסחים כאחד. אין עושין חבורה שיש ועבדים קטנים ועבדים אכל עושין חבורה כל אחד לעלמן ולכתחילה אין עושין חבורה כולה קטנים או חולים וקנים ואוננים וגרים. שחטו לכשרים ולפסולים כשר אכל זרק הדם לכשרים ולפסולים פסול שזריקה ומורה שהוא עיקר הקרבן אפי' חושב בשעת שחיטה ע"מ לזרוק לכשרים ולפסולים פסול אכל חושב לזרוק שלא לאוכליו כשר שאין מחשבת אוכלין בזריקה. שוחט אדם בשביל אחרים שהן ברחמיהו כגון בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפוחו וכענינים אפי' שלא מדעתן ומי שאינו ברחמיהו שוחט עליו מדעתו ממין שהוא לו ואם שניה פסול ובתו הגדולים ועבדו ושפוחו העבדים ואשתו כ"ז שלא נליתו: וכשמתקרבין הפסח בחול ובטהרה ובחבורה גדולה שהאכלים מרובים מן החבורה כל הלילה ומדברגן עד הצות ומה שנומר עד הבוקר בשל משרף: טעון הלל בשעת אפילתו. אסור לשבר ע"ס מפסח טהור שיש עליו כית בשל או שיש בו מוח אפי' לאחר זמן אפילתו אפי' מפסח שנפסל ובלבד שהיתה לו שעת הכושר בשחיטה חריקה. לפיכך שורפין עממות הפסח בכלל הנומרה שלא יבוא לידו מקלה. וכל הנאכל בשור הגדול אחר שנכתבל הוא שמומר לאכול כנגדו מן הגדי הרך אחר לליתו: וכשמתקרבין הפסח בחול ובטהרה ובחבורה גדולה שהאכלים מרובים מקריבין חגיגה עמו כדי שיהא הפסח נאכל על השבוע ואוכל מחגיגה מחלה ומזכר בא"י אמ"ה אקב"י על אפילת הוצה ובאחרונה אוכל מגוף הפסח כדי שיהא הפסח גמר שביעה ומזכר בא"י אמ"ה אקב"י על אפילת הפסח ואוכל אפי' כית מושבר הפסח ואינו טועם אחריו כלום. והחגיגה נאכלת כשאר שלמים. ובשר חגיגה שלמה ע"ס הפסח על השלחן זמן אפילתו כפסח עמנו. מי שאבד פסחו ומלאו אחר הפסח פסח אחר יקריב אוו שיהא ע"ס אפי' קריב לעומם. פסח שנמערב גלמים יקריב כולו שלמים ומעוה פסח שנחומר יקריב ג"כ שלמים ופסח שלא בזמנו יקריב שלמים. מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן ב"ד שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן ב"ד בין קודם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו ואוכלין פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ב"ד ב"ד שחל אפי' פשעו: מזוגע שחל שמיני שלו ב"ד וראה קרי בו ביום זה וזו ונכנס לערב נאסר. ישראל ע"ל שחל בע"פ שוחטין עליו אחר שמל אכל גר שמל וטבל ב"ד אין שוחטין עליו: מי שחל בבית הפרס ה"ו מנפה והולך ואם לא מלא ע"ס ולא נטמא שוחט ואוכל פסחו וכן בית הפרס שידוש טהור לעושה פסח:

מצות עשה לשחוט קרבן פסח ב"ד בניסן אחר חלות ככ"מ בעורה. ואם ואשה חייצין צמניה וכו'. ובה מן הכנשים או מן העזים זכר בן שנה. ומי שביעלה צמוד והוא טהור ובדקר רחוקה לא היה חייב כרת: ולא יהיה כית מחן בבית שום א' מהמתמסקים ואם היה מחן בנשות אחד מהם לוקה והפסח כשר. לכתחילה לריך לשחוט אותו אחר התמיד של בין הערבי' והקטרת והטבת כרות^[א] ויבול נשחט התמיד בו' ומחלה ונקרב בה' ומחלה ונקרב בו' ומחלה ונקרב בו' ומחלה והפסח אחריה. הפטורין מקרבן ראיה פטורין מפסחה (מ"ג פסחים דף ג'): ומזה לכתחילה לחלק כל העם שעשו הפסחים לג' כמות בעורה וכל כח לא פחות מל' בני אדם. ונכסה כח ראשונה עד שנתמלאה העורה ועולין הדלתות ושוחטין ואם נמלא בעל מום או טריפה שוחטין אחר אפי' בשנת אפי' מזה עד שיכשר א' או עד שמתקן ודחה לפסח שני שהרי אנוס הא"ל. ויהא א' ממרס בדמו שלא יקרוש עד שירוק^[ב] דם התמיד. והלויס קראו את ההלל בשר כל זמן שחיטה והקרבה ואם גמרו ההלל ועדיין לא שלמו הכת מלהקריב שונים ואם שנו ולא שלמו מלהקריב משלשין ומעולם לא שלשו. ועל כל קריאה וקריאה מוקעין ג' חקיות בחלוצרות תקיעה תרועה תקיעה וכל על פסח היו ע' תקיעות ומנין הקריאה והתקיעות מפורס בטובה נד. ונחמם ד"ה שירן והכנשים עומדים שרות ובידיהם מזריק כסף ומזריק ובה שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זבז זבז ולא היו מעורבין משום נוי. ולא היו למורק שוליים כדי שלא יניחו ויקרוש הדם. שחט השוחט וקיבל הכהן ועמנו לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע הדם אצל הכהן הקרוב למזבח ושופכו שפיכה אחת כנגד היסוד. חזר וקיבל מזרק א' מלא ואח"כ החזיר הירקן. ואח"כ תולין הבעלים הפסח בתמרות של כרזל שהיו קבועין בחללים ובעמורין ומי שלא מלא מקום לתלות לקח ממקלות דקים ותלקים שהיו עם הכריתו על כתיפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט. ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר מהן הוצאה והפרש ומוציא האימורין והם החלב שעל הקרב ויומתה הכבד וכן כליות והמחל שעליהן והאליה לעומת הע"ה ונותנס בכלי שרת ומולחן ומקטירין הכהן ע"ג מוצח כל פסח בפני עמנו. ואסור להביא האימורין לידו נותר. נטמא הכבד וגודע לו קודם זריקה אע"פ שאימורין שורטין לא זכרו הדם ואם זרק לא הורגה ואם נודע לו אחר הזריקה הורגה. נטמא האימורין והכבד קיים זרק הדם והכבד נאכל לערב. נטמאו הבעלים כל החבורה אחר שנשחט לא זיזוק ואם זרק לא הורגה ומייצין בפסח שני: כל שפסולו בגופו שרף מיד. נדם או בבעלים תעובר זורמה ואח"כ ישרף (מיד). שלמו מלהקריב פותחין דלתות העורה ויוצאת כח ראשונה ונכסה כח שניה יאשה שניה נכסה שלישית כמעשה ראשונה כך מעשה שניה ושלשית. שלמה כח ג' ויצאת רוחצים העורה אפילו בשבת. הל י"ד בשבת מעשהו כמעשהו בחול לפי שקבוע לו זמן וא"א לעשותו קודם השבת אכל מה שהיה אפשר לעשות קודם השבת כגון הבאתו מחוץ לתחום ותמיכת יבולתו בכלי אם היבולת לח וכדומה אסור או מה שאפשר לעשות אחר השבת כגון הדחת קרביו וזלייתו ודמוהו^[א] אינו דוחה שבת. שחט ולא הביא הקרבן בע"ש אם לא הקדישו עדיין ויניחו בין קרני הכבש או בלמרו ומכיסו עד שמתביאו לעורה ומקדישו ע"ס והואיל שקבוע לו זמן. ובשבת לבד רשאין להקטיר האימורין כל הלילה לפי שחלבי שבת קרבין ב"ט: שלמו מלהקריב בחול בעל הוצה נוטל פסחו עם העור ומביאו לבימו צירושלים ובשבת לא היו רשאין להולין פסחיהן לזמיהן אלא כח א' ויצאין פסחיהן ויושבין בהר הבית וכת ב' וישבת בחול וכת ג' עומדין במקומן בעורה ושויהם הכל עד מ"ש:

ואחר שחל לביתו יאכלו ויאכלו ללא נוטל אותו כולו שלא יחמר אחר ממנו ומחבו מתוך שחל ביתו וקבועו בשבוע של עץ רמון ותולהו מתוך התמור שלא יגע בחרסית התמור והאש למטה וכרעיו ובני מעוה חולה לו ואין לזיין אותו בתמור שגורף האש או ע"ג כלי אבן או כלי מתכת לפי שזריך להיות כלי אש ולא ע"י ד"א ואם היה הכלי מנוקב ששולט בו האור לזיין עליו. ואסור לאוכלו מי אפילו חלל לא ומבשל אפילו לאחר צלייתו ומותר לטקן אותו בשעת צלייתו או לעבד בשעת אפילתו כמי פירות חוץ ממים: ואחר ששלחו אוכלו לערב ומחך הנבדל ואוכל ומחך העלמות מן הפרק ומפרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגדין והעלמות והקרומות שיוצאין בשעת אפילה. ולא יאכל ממנו כית ללי מנעו"ה. וכל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת ואין מוציאין

(הר והלכות הפסח יבוא לקמן דף צ"ב. בהלכות פסח שני)